

JOURNAL OF SOCIAL AND HUMANITIES SCIENCES RESEARCH

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Open Access Refereed e-Journal & Refereed & Indexed

Article Type	Research Article	Accepted / Makale Kabul	27.10.2019
Received / Makale Geliş	23.08.2019	Published / Yayınlanma	28.10.2019

CEPHECİLİK¹

FACADISM

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KORUMAZ

Konya Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü,
Konya/TÜRKİYE, ORCID: 0000-0001-6337-9087

Prof. Dr. Vacit İMAMOĞLU

Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara / TÜRKİYE,
ORCID: 0000-0003-4080-5025

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.1528>

Reference: Korumaz, M. & İmamoğlu, V. (2019). Cephecilik (Façadism). *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 6(43): 3206-3216.

ÖZET

Kentsel gelişim ile koruma arasındaki dengeyi kurmayı amaçlayan cephecilik (façadism), yakın geçmişte uygulanmış ve günümüzde halen uygulanmaya devam edilmektedir. Korumacılar tarihi yapıların içlerini boşaltarak, cephe gerisinde güncel uygulama yapmaya izin veren cephecilik uygulamalarına, tarihi yapının bütünlüğünün bozulması nedeniyle karşı çıkmış ve uygulamaların koruma uygulaması olarak kabul edilemeyeceğini belirtmişlerdir. İlk örneklerde tarihi binanın dış kabuğu içerisinde gerçekleşen uygulamalar, günümüzde alan kazanımına odaklanan, tarihi yapının gabarisinin değiştirildiği uygulamalara dönüşmüşlerdir. Yeni uygulama örnekleri gözlemlendiğinde bu tür uygulamalar üzerindeki tartışmaların devam edeceği gözlemlenmektedir. Bu tür örnekler Türkiye’de de gözlemlenmiş, uygulama sonuçlarına yönelik oldukça olumsuz görüşler ortaya çıkmıştır. Makale çalışması kapsamında hazırlanmış olan doktora çalışmasının kavramsal alt yapısı özetlenmiş, cephecilik uygulamalarının bağlamsal değerlendirmesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cephecilik, Mimari Koruma, Tarihi Çevre, Kentsel Gelişim

ABSTRACT

Facadism, aimed at establishing the balance between urban development and conservation, has been applied in the recent past and is still being applied today. However, the conservators generally disprove of the facadism applications that allow current applications behind the facade which damage the integrity of the historical building by emptying the interior spaces of such historical buildings and state that such applications cannot be accepted as a conservation application. Although the initial applications of facadism were performed only on the exterior shell of the historical building, today they have become more generalized application which change template of the historical building in order to provide more space. In this dissertation, first, facadism as a general conservation policy is assessed by referring to representative examples around the world; and second, selected applications from Turkey are evaluated. During the new application examples are observed, it could be said that the discussions on such applications will be continued. Facadism examples are also observed in Turkey and quite negative opinions for application results have emerged. The conceptual background of the related doctoral study is summarized and contextual topics are evaluated.

Key Words: Architectural Conservation, Facadism, Historical Environment, Urban Development

1. GİRİŞ

Cephecilik² (Tyler, 2000; Highfield, 2003; Emmitt, 2002); mimari koruma literatüründe tarihi bir yapının bir veya birkaç cephesinin tutularak, iç mekanlarının yıkılıp, cephe gerisinde yeni bir bina

¹ Bu çalışma Prof. Dr. Vacit İmamoğlu danışmanlığında Mustafa KORUMAZ’ın “Tarihi Yapılarda Façadism (Cephecilik) Uygulamalarının Koruma Kapsamında Değerlendirilmesi” isimli doktora çalışmasından derlenmiştir.

² Façadism yerine yer yer *facadomy*, *façadectomy* (Tyler, 2000) veya cephe tutma (*façade retention*), (Highfield, 2003; Emmitt, 2002) terimleri de kullanılmıştır.

yapma eylemidir. Bu uygulama kentsel görünümün (*townscape*) en önemli elemanı olan tarihi cephelerin bir bölümünün ve yapının iç mekanlarının tamamının gözden çıkarılmasıyla, tarihi cephe gerisinde yeni mekanların üretilmesidir (Resim 1-5) (Richards, 2002:2). Özellikle son 40 yıl içerisinde, koruma kavramının sahip olduğu değerler bağlamında cephecilik çok tartışılmış, ancak üzerinde fikir birliği sağlanamamıştır. İlk örneklerde zorunluluktan kaynaklanan durumlarda, silueti ve tarihi cepheyi koruyan uygulamalardır. Günümüzde ise, bir tarihi yapının önemli görülen cepheleri dekoratif elemanlar olarak korunarak, iç mekanlarının yıkılıp, güncel plan şartlarının izin verdiği en, boy ve yükseklikte yeni bina yapımı olarak gözlemlenmektedir (Barre, 1999:222). Bu tür bir uygulama ile tarihi binanın iç mekanı ile dış mekanı tamamen birbirinden koparılmaktadır. Highfield'e (2003:1-3) göre tarihi cepheler arkasında yeni bina yapımı veya ters bir bakış açısıyla, modern uygulamalarda tarihi cephelerin tutulması yapının bütünlüğünü doğrudan hedef alan yaklaşımlardan kaynaklanmaktadır. Bu uygulamalar tarihi bir binanın hangi bölümlerinin korunmaya değer olduğu tartışmalarının önünü açmaktadır.

Resim 1. Grey Street New Castle Upon Tyne, İngiltere, cephecilik örneği (Pendlebury, 2009).

Resim 2-3. Gringer Street New Castle upon Tyne İngiltere (Korumaz, 2010).

Cepheciliğin, mimari koruma bağlamında kabul edilebilirliği, tarihi ve mimarisi ile önemli binalar için uygun bir yaklaşım olup olmadığı tartışılmakta; ortaya çıkacak yeni bina ile üslup, strüktür, teknik ve duygusal anlamda bütünleşmemiş örneklere işaret edilerek, onlara tarihsel bir anlam yüklenmesi, sorgulanmaktadır. De Naeyer (2003:1) cepheciliğin, tarihi binanın korunmasından daha çok, onun sahip olduğu değerleri dışlayarak yıkımına aracılık eden bir uygulama olduğunu savunmaktadır. Semes'e (2009:124) göre de sıradan bir cephe tutma uygulamasında ısrarcı olmak, görsel olarak kavranması zor olan bazı sonuçları beraberinde getirmekte, bu uygulama ile ne korumacılar tarihi binayı koruyabilmekte, ne de tasarımcılar özgür bir tasarım imkanına sahip olabilmektedir. Richards (2002:4-7) cephecilik kavramını anlamaya çalışan bir yaklaşımla, bu uygulamanın mimari kültür mirasını koruyanlar ile kentsel gelişimi destekleyerek yüksek oranda kar olarak geri dönüşümünü tercih eden plancılar ve idareciler oluşan grubu uzlaştırmak istediğini söyler. Benzer şekilde, Pinan (1996:8) yıkım ve korumayı aynı anda içeren bu uygulamanın, kentsel dokuyu yenilemek ile geleneksel dokunun dokunulmazlığı arasında denge kurduğunu belirtir.

Resim 4. Brunswick Square Bristol, İngiltere (Richards, 2002). **Resim 5.** Helsinki Belediye Binası (URL.1)

2. FARKLI BAKIŞ AÇILARINA GÖRE CEPHECİLİK

2.1. Katı Korumacı (*Purist*) Bakış Açısıyla Cephecilik

Cephecilik, koruma ilkeleri, kentsel planlama, sosyal-kültürel değişim ve mimarlık uygulamaları bağlamında sert eleştirilere maruz kalmıştır, tarihi binanın kutsalına yapılan bir saldırı ve dürüst olmayan bir yaklaşım olarak değerlendirilmiştir (Jokilehto, 1999:313; Tyler, 2000:151-154). Katı korumacılara göre cephecilik bina bütünlüğünü bozan bir uygulamadır. Bir bina iç mekanı (*insideroom*) ve cephesi (*outsideroom*) ile beraber bir bütündür ve bunların düşünsel ayrımı bina bütünlüğünü parçalamaktadır (Highfield, 2003:11-12). Korumacılar tarihi binanın iç mekanı ile dış mekânının ortak yaşama sahip bir organizma olduğunu savunarak, birinin ölmesinin diğerinin de ölmesi anlamına geldiğini belirtmişler, bu uygulama ile tarihi binanın tamamen kaybedildiğini/öldüğünü savunmuşlardır (Barre, 1999:2). Cephecilik iç mekanları yıkarak bina strüktürünü dışlamakta, bazı durumlarda binanın görünen kısımları kadar önemli bilgileri içeren bu öğeyi tamamen yok etmektedir (Jokilehto, 1999:314; Pereira & Erkelens, 2005:2-3). Bu bakış açısı cepheciliği, nefret edilen ve korumayı iki boyuta indiren bir uygulama olarak görmektedir (Tyler, 2000:151). Katı korumacılara göre, tarihi yapının ana karakterini bina cephesi oluşturuyor ise, iç mekanlarında küçük değişiklikler yapılabilmesi normaldir (Landry & Fortin, 1996:33). Ancak, tarihi bir yapı karakterini koruyor, dış cephesi ve iç strüktürü ile ayakta duruyor, iç mekan işçilikleri ve mekan karakteri algılanabiliyor ise, bu yapıya cephecilik uygulanmamalıdır (Resim 6-9). Bu görüşten hareketle Benhamou (2001:159) cephecilik uygulamalarının kabul edilemeyeceğini belirterek, müdahaleye yönelik analizlerin, tarihi yapıya verilecek zararın boyutlarının belirlenmesi bakımından önemli olduğuna işaret eder.

Resim 6. Apartman, Mithatpaşa Caddesi, İzmir.

Resim 7. Saygınlık İş Merkezi, Bursa.

Larkhan (1988:148) cephecilikle tarihi dokunun izleri değiştirilir, biçimsel karakterini bozar. Giderek, kente ait bilgiler kaybedilir, kentsel fonksiyon alanlarında ve strüktüründe hızlı değişiklikler ortaya çıkar. Maass (1969:6) ve Kuhnle (2006:22) da cephecilik uygulamalarını değerlendirirken, onun

korumaya yönelik bir uygulama değil, toplu yıkımlar için bir araç olduğunu, spekülative kentsel dönüşüme hizmet ettiğini ve yanıltıcı olduğunu vurgular. Pendlebury'e (2009:39-40) göre korumacılar, cepheciliğin kentsel kimliği koruma iddiasına rağmen, bu tür uygulamaların tam aksini gösterdiğini ve onu yok ettiği görüşünde birleşmektedirler. Katı korumacılara göre oluşan yeni doku tarihi derinliği olmayan, üçüncü boyutun yok edildiği, iki boyutlu cephelerin gerisinde yeni yapılaşmalara olanak veren bir yöntemdir (Simone, 1999:241). Sadece alan kazanımına yönelik yapılan uygulamaların kentsel spekülasyonun yoğun olduğu yerlerde görülmesi ve hemen hepsinden önemli emlak kazancının elde edilmesi rastlantı değildir (Van Loo, 1999:234-236). Cephecilik uygulamalarında özgün fonksiyonu değiştirerek, genellikle daha çok gelir getirecek mekanlar arzulanması, tarihi kentlerdeki sürdürülebilir yaklaşımların bir tür antitezi olarak değerlendirilmektedir (Rodwell, 2007:207-208; Wood, 2012:10-15). Jensen ve Blevins'e (1998:119) göre bu tür uygulamalar tarihi binanın sökülüp atılması ile özdeş olup, uygulamalar yeni bina önüne getirilen bir tür *maskeler* gibidir. Benzer şekilde çok sayıdaki araştırmacı cepheciliğin bu yaklaşımını sorgulayarak, cadılar bayramı (*halloween*) gibi koruma (Heffern, 2001), kentsel mirasın *Disneyland* gibi yüceltilmesi, kentsel görünüm dekoru (Kuhnle, 2006:22 ve Orbaşlı, 2000: 207) mumyalama tekniği (*taxidermy*) (Rodwell, 2007:206) ve tarihi binanın kürtajı (Pinan, 1996) gibi eleştirel tanımlamalar kullanarak, konuya karşı çıkmışlardır (Resim 10-13).

Resim 8 George Washington Üniversitesi (2011), Washington ABD (URL.2.)

Resim 9. George Washington Üniversitesi Cephesi, Washington, ABD (Dipner ve Dibner-Dunlop, 1985).

Resim 10. Eski Strathbungo Parish Kilisesi Glasgow, İskoçya (URL.3.)

Resim 11. Tarihi Şapel Alınlığı, Banbury, İngiltere (URL.4.)

Resim 12. The Glass House Hotel³
Edinburg, İskoçya (Korumaz, 2010)

Resim 13. Stamford Street Apartmanları⁴
Lambeth Londra, İngiltere (Korumaz, 2010)

2.2. Koşulsuz Destekleyen Görüşler

Görsel Kent Yönetimi teorisi cephecilik uygulamalarını koşulsuz destekleyen yaklaşımlardandır. Cullen 1971 tarihinde yayımladığı “*The Concise Townscape*” kitabında kentsel kent yönetimi görüşünü açıklayarak, bina ve çevresinin oluşturduğu sanata göndermeler yaparak, kent silüetini sanat değeri yüksek bir tiyatro olarak tanımlar. (1971:9). Cullen’e göre silüet, kentsel görünüm ve çevrenin kalitesini belirleyen, kentlinin dikkatini üzerinde toplayan ve estetik nedenlerle korunması gereken önemli bir öğedir. Bu yaklaşım cepheyi yücelterek, tarihi bir binanın iç mekanlarının yıkımına karşı çıkmaz ve cephecilik uygulamalarını koşulsuz kabul edilebilir bulur (Pendlebury, 2009:40 ve Rodwell, 2007:2008). Bu yönü ile bu görüş katı korumacı yaklaşımlardan tamamen farklıdır. Cullen (1971:10) özgünlük ve tarihi bütünlüğün korunması noktasında katı korumacılara tamamen zıt fikirleri savunur. Görsel Kent Yönetimi yaklaşımının koruma ile kurduğu ilişki, benzer tarihi kent doku ve silüetlerinin korunması ve kentsel yenilemelerde bu dokunun referans olarak alınması ile sınırlıdır. Tarihi doku veya silüette boşalan alanlara tarihi görünümlü, tarihi yapı izlenimi veren binalar yapılması veya yeni yapılacak binalarda tarihsel öğelerin tekrar edilmesi, görsel kent yönetiminin temel yaklaşımıdır. Bu yönü ile post-modern tasarım anlayışına benzerlik gösterir (Resim 14).

Cullen’in (1971) kentsel tasarım bağlamındaki düşünceleri modern bulunmuş ancak, bu yaklaşım doğrultusunda üretilen ürünlerde dönemsel farklılıkların kolay algılanmaması kentlerde algısal karmaşaya neden olmuştur (Jiven ve Larkham, 2003:68-73). Cullen bulunduğu çevrenin mimari karakteri ile uyumlanmayan modern tamamlamaların, özellikle kentsel silüete ve kent görünümüne zarar verdiğini vurgulamaktadır.

Resim 14. Tavira Kenti için Cullen’in Kentsel Görünüm Çizimleri (Moughtin, 2003)

³ Lady Glenorchy Kilisesi’nin ön cephesi dekor olarak kullanılmıştır. Bu cephe otel binası ve sosyal merkez uygulaması ile entegre edilmiş, bu yolla kentin bu bölgesindeki tarihsel bilginin korunması hedeflenmiştir.

⁴ 1881 tarihinde yapılan Şapel’in 1964 tarihinde yıkılmasından sonra yapılmış bir uygulamadır. Şapel’in sadece giriş bölümü yeni apartman bloğunda giriş elemanı olarak kullanılmıştır. Apartman bloğunun girişinde verilen bilgiye göre bu uygulama Londra Kent Konseyi tarafından yapılmıştır.

2.3. Cephecilik Konusunda Uzlaşmacı Yaklaşımlar

Uzlaşmacı bakış açıcı uygulamalarını destekleyenler ile katı korumacı yaklaşımlar arasındaki dengeyi kurmayı amaçlar. Korunan tarihi binanın müzede sergilenen bir eser gibi, müdahale edilmeden kullanılmayacağını, güncel şartlara uyum sağlaması gerektiğini savunur. Bu yaklaşım, yapının yaşatılmasını ve topluma kazandırılmasını korumanın anahtarı olarak görür. Cephecilik uygulamalarını, tarihi binaların bütünlüğüne yönelik bir tür acımasızlık olarak değerlendirerek, sadece kentsel dönüşüm ve spekülasyon kazanç elde etmek için yapmak yerine, iç mekan şartlarını da dikkate alarak, gerçekçi ve mantıklı gerekçelerle yapılması gerektiğini savunur (Pendlebury, 2009:174). Gerçekçi görüş, iç mekanı tamamen yıkılmış, strüktürü zayıflamış ve uzman değerlendirmesine göre, iç mekanının yeniden yapımında herhangi sanatsal ve kültürel bir kazanım olmayacağı belirlenen bir yapı için cepheciliğin uygun bir çözüm olduğunu belirtir (Resim 15-20). Kentsel ölçekte ise cephecilik ve rekonstrüksiyonlar ile kentin sahip olduğu tarihi resimsel etkinin korunabileceğini, kentteki hızlı değişimin yavaşlatılabileceğini veya kısmen durdurulabileceğini savunur. Bu kapsamda cepheciliğin kabul edilebilirliği M.R.G. Conzen'in yapmış olduğu *kentsel morfolojik yaklaşım* modeli ile ilişkilendirilebilir. M.R.G. Conzen'e göre kentsel silüetler kültürel anlamının hafızalarda yer ettiğini, bu anlamın mekânın ruhunu, karakterini oluşturduğunu ve korunması gerektiğini belirtir. Bunu yaparken kentsel mekânlarda meydana gelen değişikliklerin kontrollü bir şekilde yönetilebileceğini belirtir (Jiven ve Larkham, 2003:69).

Gerçekçi yaklaşım katı korumacıların tarihi binayı dokunulmaz kabul etmesinin sistematik koruma ve yeniden kullanım imkanlarını sınırladığını düşünmektedirler. Barre (1999: 222-223) özellikle tarihi kent merkezlerindeki değişim baskılarına karşı bir çözüm üretilmesinin zorunlu olduğunu, cepheciliğin bu durumlarda çok kullanıldığını, fakat daha uygun bir yöntem ile sorunun aşılması gerektiğini belirtmektedir. Bu yaklaşıma göre, iç mekân ile dış mekânın ayrılması, aynı zamanda kentsel planlamanın verdiği esneklik ve gücün bir göstergesi olarak da görülebilir (Benhamou, 2001:12-13; Lowenthal, 1999:5-8). Gerçekçi yaklaşım, tarihi yapının kimliğini kaybedeceği her türlü uygulamaya karşı çıkmasına rağmen, bina kabuğu içerisinde aranan çözümlerin kentsel görünümü tehlikede olan dokular için kullanılabileceğini belirtir (Smith, 2006:67-68).

Resim 15. Colling Wood House
New Castle Upon Tyne, İngiltere (Korumaz, 2010)

Resim 16. Princes Caddesi British Linen Bank Binası,
Edinburg, İngiltere (Korumaz, 2010).

Resim 17. Edinburg Eski Postane Binası
Giriş Cephesi, İskoçya (Korumaz, 2010).

Resim 18. Edinburg Postane Binası Ön Cephe
Kapı Açıklığı ve Strüktürü, İskoçya (Korumaz, 2010).

Resim 19. Bay Adelaide Center Toronto Kanada (URL.5.)

Resim 20. Garanti Bankası Beşiktaş Şubesi İstanbul (Korumaz, 2003).

3. CEPHECİLİĞİN DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ

Cephecilik literatürde toplu olarak olmasa da birçok ölçüt kapsamında eleştirilmiştir. Makale kapsamında literatür araştırması paralelinde bir cephecilik uygulamasının değerlendirirken referans ölçütleri toplu halde ve kapsayıcı olacak şekilde 8 ana başlığa indirgenmiştir. Bu ölçütler yapının öncesi ve sonrasının karşılaştırılabilmesine olanak veren ana başlıklardır. Bu ölçütler özgünlük, tarihi yapının sahip olduğu değerler, kent silueti, fonksiyona bağlı sosyal değişim, tasarım, turizme katkı, yapım tekniği, alan kazanımına bağlı ekonomik değer olarak belirlenmiştir (Tablo 1). Belirlenen referans ölçütlere ek olarak cephecilik kavramının sürdürülebilirlik, kentsel planlama ve yasal düzenlemelerle de doğrudan ilgilidir. Sürdürülebilirlik bağlamındaki değerlendirmeler, tarihi bina gerisinde yapılan yeni uygulamanın, sürdürülebilir ölçütler doğrultusunda yapılmasını önerir (Dimitrokali, Hartung ve Howe, 2010:3). Bu çalışmada sürdürülebilirliğin kültürel ve sosyal boyutu, tarihi yapının sahip olduğu değerler bağlamında ele alınmaktadır. Planlama bağlamındaki değerlendirmeler, daha çok kentsel siluetin korunması, kentsel yoğunluk artışları ve tarihi binanın gabarisi ile ilişkilidir (Ashworth & Tunbridge, 2000:105). Plan kararlarının tarihi yapı üzerindeki spekülasyon alan kazanımını teşvik etmesine yönelik değerlendirmeler, alan kazanımına bağlı ekonomik kazanç ölçütü ile ilişkilendirilmiştir. Bu uygulamalar tartışmalara rağmen yasal çerçevede gerçekleşmişlerdir. Makale kapsamındaki değerlendirmede tüm örneklerin yasal çerçeve içerisinde yapıldıklarından dolayı bu ölçüt de örnekleri değerlendirmede kapsam dışında tutulmuştur.

3.1. Özgünlük

1994 yılında toplanan International Council on Monuments and Sites (ICOMOS) Nara Konferansı'nda (URL.6.) ve 1964 yılı Venedik Tüzüğü'nde (URL.7.), ulusların kültürel miraslarının, başta özgünlük olmak üzere, sahip oldukları değerlerin tümü ile beraber korunmaları gerektiği vurgulanmıştır. Aroz (2008:33-37) özgünlüğü, tarihi doku ve çevrelerin oluşturulduğu dönem veya tarihi süreç içerisinde kazanmış oldukları duygusal, tarihi, sanatsal, ekonomik, sosyal ve fiziksel niteliklerin kendilerine özel olma durumu olarak tanımlar. Bir tarihi binanın sahip olduğu özgünlük, yapının cephesi, iç mekanı ve çevresi ile beraber düşünüldüğünde, cepheciliğin adı geçen bu üç bileşene farklı şekilde zarar verdiği söylenebilir.

3.2. Tarihi Yapının Sahip Olduğu Değerler

Bir yapının yüklendiği anlama göre belge, tarihi, mimari ve estetik, çevresel, fonksiyonel, manevi, sosyal, sembolik vb. olmak üzere çeşitli değeri vardır (Güven, 1988: 77-78; Kaya, 1993: 251-252 ve Trosby, 2000:29). Cephecilik uygulamaları tarihi yapının bütünlüğünü bozmasına paralel olarak, sahip olunan değerlerin kalıcı olarak değişmesine veya yok olmasına neden olmaktadır. Tarihi yapıda meydana gelen kalıcı değişiklikler, mekanın ruhunu da değiştirir ve bireyin kentle kurduğu algısal

iletişimi koparır (Ashworth & Graham, 2005:4; Jiven & Larkham, 2003:70-75; Lynch, 1960:108 ve Shu-yi, 2010:6).

3.3. Kent Silueti

Kent siluetini ve cephelerin resimsel etkisini korumak cephecilik uygulamalarının savunduğu en önemli ölçüt olmasına rağmen, gabarileri değiştirilen tarihi binaların, kent siluetini hızlı bir şekilde değiştirdiği gözlemlenebilmektedir (Dimitrokali, Hartung & Howe, 2010:3). Tugnutt ve Robertson (1987:83-85) özgürce kullanılan ve sınırları belirlenmemiş, tarihi bina kabuğunun dışına çıkan uygulamaların kent silüetine geri dönülmez zararlar verdiğini belirtmektedir.

3.4. Fonksiyona Bağlı Sosyal Değişim

Cephecilik mevcut yapı fonksiyonunun büyümesini veya yeni bir fonksiyonun tarihi bina kabuğu gerisinde özgürce yer almasını amaçlar. Değişen fonksiyonla beraber, kentin ilgili bölgesinin kullanıcı profili de değiştirilmektedir. Fonksiyon değişikliği özellikle kent merkezlerinde yer alan mülk sahipleri üzerinde taşınma baskısı oluşturmakta, genellikle konut mekanları, yoğun kullanımlı ticari mekanlara dönüştürülmektedir. Böylelikle sosyal yapı farklılaşıp yoğunlaşmakta, bu değişiklik kentsel alt yapı gereksinimlerini artırmaktadır. Buna karşın, özellikle fonksiyonu bitmiş ve kullanılmayan kentsel bölgelerin cephecilik ile rehabilitasyonu yapılabilmekte ve bu yolla sosyal değişime olumlu katkı sağlanabilmektedir (Richards, 2002:43-51).

3.5. Tasarım

Tarihi çevrede yeni bir yapı tasarlanırken veya tarihi bir binaya ek yapı tasarlanırken tasarım ana fikirleri cephecilik de kullanılabilir. Bu tasarım yaklaşımları (Akın, 1992:92-99; Kanat, 2007:44-46; Midilli Sarı, 2005:31-32; Semes, 2009:124):

- Tarihi yapının taklit edilmesi,
- Uyum (benzetme, stilize etme, nötr yüzey oluşturma)
- Zıt veya kontrast yaklaşımlardır.

Taklit uygulamalar kentlinin algısını yanılttığı için tercih edilmeyen tasarım yaklaşımı olarak bilinmektedir. Uyum arayışları ve kontrast uygulamalar ise genel anlamda tarihi yapı bölümlerini referans aldıkları için kabul edilebilir tasarım yaklaşımları olarak görülmektedir.

3.6. Turizme katkı

Turizm faaliyetlerinde ziyaretçilere sunulacak kentsel mekanın zengin olması ve çeşitlendirilmesi düşünülür. Ziyaretçilerin kentte algıladıkları öncelikli noktalar ise binaların cepheleridir (Boissevain & Selwyn, 2004:49-50). Bina cepheleri, uluslararası düzeyde simgesel niteliklerinden dolayı, ziyaretçi algısının en çok yoğunlaştığı bölümlerdir (Jiven & Larkham, 2003:72-75) Cephecilik kentsel mekanda mevcut tarihi bina cephelerini koruyarak ve geçmiş biçimlerin tekrarları ile bir tür yeni kent dekoru oluşturur ve böylece ziyaretçilere farklı deneyimler sunar. Bu bağlamda Teller, Dumond ve Ruelle (2005:9) cepheçiliği, turizme katkı sağlamasına rağmen, kullanıcı algısını yanılttığı için olumsuz bir yaklaşım olarak değerlendirir.

3.7. Teknik

Cephecilik sıradan yapıım tekniklerinden farklılaşan bir uygulamadır. Tarihi cephenin ayakta tutulması, yeni bina ile entegrasyonu, tarihi cephenin temizlenmesi, onarımı, aşınmış malzemelerinin değiştirilmesi özel teknikler gerektirmektedir (Emmitt, 2002; May, 1998:198). Ayakta tutulacak cephenin strüktürel durumunun ve malzemesinin uygun olmadığı durumlarda ise, bina tamamen yıkılarak, cephenin imitasyonu yapılır. Cephenin rekonstrüksiyonu veya imitasyonu bu durumlarda kaçınılması gereken bir yöntem olarak görülebilir.

3.8. Alan Kazanımına Yönelik Ekonomik Değer

Cephecilik uygulamalarında, tarihi binanın kullanım alanı değişmiyor ise yatırım ile kazanç arasında spekülatif farklılık oluşmaz, sonuç ürünündeki ekonomik kazanç dengeli sınırlar içerisinde kalabilir. Cephecilik uygulamalarında tarihi bina gabarisini artıran, zeminde, bodrumda ve düşeyde alan kazanan

çok sayıda örnek mevcuttur (Dimitrokali vd., 2010:109). Bu tür uygulamalarda kentin en değerli yerlerinde, koruma kaygısından uzak, spekülasyon kazanç elde edilmesi olumsuz karşılanmıştır.

4. SONUÇ

Düşüncel gelişimini İngiltere'den alan cephecilik uygulamaları diğer ülkelerde de görülmüş, ülkemizde de bazı uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Cephecilik ilk çıkış amacı, kentin silüetini ve tarihi yapı kabuğunu koruyarak iç mekanda özgür alan kullanımına sahip mekanlar organize etmek olarak gözlemlenmektedir. Araştırma kapsamında, cephecilik uygulamalarına yönelik üç temel yaklaşımın olduğu tespit edilmiştir. Bu yaklaşımlardan ilki; cephecilik en sert karşı çıkan Katı Korumacı yaklaşımlardır. Bu yaklaşım cephecilik varlığına tamamen karşı çıkmış, kabul edilemez bir uygulama olarak görmüştür. İkinci olarak; Kentsel Morfolojik yaklaşımlar, gerektiğinde ve özel durumlarda cephecilik kabul etmiş, üçüncü yaklaşım olan Görsel Kent Yönetimi yaklaşımı ise; cephecilik kayıtsız-şartsız kabul etmiştir. Bu tezde cephecilik genel bir değerlendirilmesi yapılmış ve sonuç olarak korumacı yaklaşımların kaygılarını doğrulayan ve cephecilik genellikle tarihi bir binanın ve kentin değerlerini yok eden bir uygulama olduğuna işaret eden sonuçlar elde edilmiştir. Ülkemizdeki ve dünyadaki ekonomik kaygılarla yapılan örnekler gözlemlendiğinde, çoğunun ilk çıkış amacından farklı bir şekilde gerçekleştirildiği görülmektedir. Türkiye'deki uygulamalar, genel olarak imar planlarının izin verdiği alan kazanımını birincil hedef olarak almaktadır. Çok az sayıdaki tarihi yapının gabarisi korunarak cephecilik uygulaması gerçekleştirilmiştir. Bu durumda Türkiye'deki örnekler Amerika ve Kanada örnekleriyle benzerlik taşımakta, değerli olan kent merkezlerinde alan kazanımına yönelik bir çözüm olarak görülmektedir. Türkiye örnekleri çoğunlukla düşük nitelikteki uygulamalardır. Bunlar malzeme seçimindeki özensizlikleri, tasarım ve çevre duyarlılıkları, koruma kaygısından uzak girişimleri ile tarihi yapıların niteliklerini daha da düşürmektedir.

Çok sert eleştirilere maruz kalan bu uygulama günümüzde halan devam etmektedir. BU uygulamaların kabul edilebilirliğinin artırılması için tarihi dokunun cephe bütünlüğüne saygı gösterilmesi beklenmektedir. Bu uygulamalardan tarihi dokunun cephe düzenini değiştirmeden, bina kabuğu içerisinde kalan uygulamaların daha kabul edilebilir olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

KAYNAKLAR

- AKIN, N. (1992). Tarihi Çevre ve Yeni Yapı. *Arredamento Tasarım Kültürü Dergisi*, 37(5),97-99.
- ASHWORTH, G. J. and TUNBRIDGE, J. E. (2000). The Tourist-Historic City Retrospect and Prospect of Managing the Heritage City, *Pergamon Publishing*, (11),105
- ARÖZ, G. F. (2008). World-Heritage Historic Urban Landscape: Defining and Protecting Authenticity. *APT Bulletin*, 38 (2/3), 33-37.
- ASHWORTH, G.J. and GRAHAM, B. (2005). *Senses of Places, Senses of Time*. Burlington, USA.
- BARRE, F. (1999). *Opening Address*. Façadism and Urban Identity International Symposium, Paris, France.
- BENHAMOU, F. (2001). *Who Owns Cultural Goods? The Case of Built Heritage Victor Hugo*, "Guerre aux démolisseurs!", in *Littérature et Philosophie Mêlées*, Paris, France.
- BOISSEVAIN, J. and SELWYN, T. (2004). *Contesting the Foreshore Tourism, Society, and Politicon the Coast*. Amsterdam University Press, Amsterdam, Netherlands.
- CULLEN, G. (1971). *The Concise Townscape*. Architectural Press, England.
- DE NAEYER, A. (2003). *The Krakow 2000 Charter and The Active Conservation of Built Heritage in Modern Society*, International Colloquium Suit, Sustainable development of urban Historical Areas Trough an Active Integration within Town, Liege, Belgium, 08-09 September.
- DIMITROKALI, E., HARTUNG, R.I. and HOWE, J. (2010). *Sustainable Conservation and Façade Retention Developments in Historic Cities*. The 16th Annual International Sustainable Development Research Conference, Hong Kong.
- DIPNER, D. R. and DIBNER-DUNLOP, A. (1985). *Building Additions Design*, New York, USA.
- EMMITT, S. (2002). *Architectural Technology*. Blackwell Science, England.

- GÜVEN, İ. (1988). *Second Group Applications in Tradational House Restoration in İstanbul*. Master Thesis, Middle East Technical University, Institute of Science and Technology, Ankara.
- HEFFERN, S. (2001). *When History is Only Skin Deep -is preservation of facades really, preservation*. Online Publication. [<http://www.preservationnation.org/magazine/story-of-the-week/2001/when-history-is-only-skin.html#.U7QA8E1ZpD8>] Date of access : 20.05.2011.
- HIGHFIELD D. (2003). *The Construction of New Buildings Behind Historic Facades*, London.
- JENSEN, K. and BLEVINS, A. (1998). *The Last Gamble*. The University of Arizona Press, Tuscon, USA.
- JIVEN, G. and LARKHAM, P. J. (2003). Sense of Place, Authenticity and Character: A Commentary. *Journal of Urban Design*, 8(1), 68-73.
- JOKILEHTO, J. (1999). *A History of Architectural Conservation*. Boston, USA.
- KANAT, D. İ. (2007). *Tarihi Çevrede Yeni Yapılaşma Uygulamalarının İrdelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- KAYA, Ö., (1993). *Implementation of Second Group Building in Bursa Alternative Proposal for Conservation and Rehabilitation of the Traditional Building Interiors*. Master Thesis, Middle East Technical University, Institute of Science and Technology, Ankara.
- KUHNLE, F. C. (2006). *Claiming Endangered Structures in Washington DC to Rethink Subsidized Housing*. Master Thesis, Massachusetts Institute of Technology, Boston, USA.
- LANDRY, J. W. and FORTIN, L. A. M. (1996). “Code of Practice”, Ottawa Canada. [<http://publications.gc.ca/collections/Collection/R63-210-1996E.pdf>] Date of access: (10.06.2014).
- LARKHAN, P. J. (1988). Agents and Types of Change in the Conserved Townscape, *Transactions of the Institute of British Geographers*, 13(2),148-164. <http://www.jstor.org/stable/622503> Date of access: 25.11.2010.
- LOWENTHAL, D. (1999). “Authenticity: Rock of Faith or Quicksand Quagmire?”, Conservation Getty Institute, USA.
- LYNCH, K. (1960). “Image of City”, Cambridge: MIT press, USA.
- MAASS, J. (1969). Where Architectural Historians Fear to Tread. *Journal of the Society of Architectural Historians*, 28(1),3-8.
- MAY, G. H. (1998). New Technology and the Urban Environment. *Futures, Elsevier Science*,30(9),896-900.
- MİDİLLİ SARI, R. (2005). *Tarihi Çevre İçerisindeki Tasarımlarda-izimler, Modernizm, Postmodernizm, Dekonstrüktivizm*, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- MOUGHTIN, C. (2003). Urban Design: Street and Square. *Third Edition, Architectural Press*, 5(56),112-127.
- ORBAŞLI, A. (2000). *Tourists in Historic Towns, Urban Conservation and Heritage Management*. Spon Press, New York.
- PENDLEBURY, J. (2009). *Conservation in the Age of Consensus*. Routledge, New York, USA.
- PEREIRA, A.R., POST, J. and ERKELENS, J. (2005). *The Ecological Cult of Heritage*. International Conference Heritage of Technology- 2-5 May 2005, Gdansk, Poland. <http://alexandria.tue.nl/openaccess/Metis211367.pdf>, Date of access: 25.12.2010.
- PINAN, P. (1996). *Les origines du façadisme*. Monumental, September 1996, Paris, France.
- RICHARDS, J. (2002). *Façadism*. Routledge New York, USA.

- RODWELL, D., (2007). Conservation and Sustainability in Historic Cities. *Blackwell Publishing*, (21),207,208.
- SEMES, S. W. (2009). *A Conservation Ethic for Architecture, Urbanism and Historic Preservation, The Future of the Past*, New York,
- SHU-Yİ, W. (2010). In Search of Authenticity in Historic Cities in Transformations: The Case of Pingyao, China, *Asia Research Institute National University of Singapore*, ARI Working Paper:133, Page:3,6. http://www.ari.nus.edu.sg/docs/wps/wps10_133.pdf Ziyaret Tarihi: 30.12.2018.
- SIMONE, G. (1999). *Bürüksel'de Cephelerin Yalnlzlığı*. Façadism and Urban Identity Symposium, Paris, France.
- SMITH, J. (2006). *The Vienna Memorandum and Shifting Paradigms for Conservation*. Heritage and the Conservation of Historic Urban Landscapes, Faculty of Environmental Design, University of Montreal, Montreal, Canada.
- TELLER, J., DUMOND, E. and RUELLE., C. (2005). *Cultural tourism in European Cities: Towards a Strategic Planning Approach*. International Conference for Integrating Urban Knowledge & Practice, Gothenburg, Swedish.
- TROSBY, D. (2000). *Economic and Cultural Value in the Work of Creative Artists, Values and Heritage Conservation Research Report*. The Getty Conservation Institute, Los Angles, USA.
- TUGNUTT, A. and ROBERTSON, M. (1987). *Making Townscape A Contextual Approach to Building in an Urban Setting*. Mitchell Publishing Co, London, England.
- TYLER, N. (2000). *Historic Preservation: An Introduction to Its History Principles and Practice*. WW Norton & Company, New York, USA.
- VAN LOO, A. (1999). *From Construction to Deconstruction of Cities*. Façadism and Urban Identity Symposium Book. Paris, France.
- WOOD, K. S. (2012). *Architecture of Compromise: A History and Analysis of Facadism in Washington, D.C.*, Master Thesis, University of Colombia, Newyork, USA.
- URL. 1. <http://wcities.com/helsinki/tourist-attractions-sightseeing/poi-town-hall-kaupungintalo-287949.html>, Ziyaret Tarihi: 15 Haziran 2018.
- URL.2. <http://www.flickrriver.com/photos/tags/façadism/interesting/>, Ziyaret Tarihi: 15 Haziran 2018.
- URL.3. http://www.churches-uk-ireland.org/images/glasgow/pollokshaws_unk.jpg, Ziyaret Tarihi: 15 Haziran 2018.
- URL.4., <http://www.oxfordshirechurches.info/BanburyBaptistBridge.html>, Ziyaret Tarihi: 10.12. 2015.
- URL.5, <http://www.urbandb.com/img/media-1d21c3a84d2fdfaab4c97764f8bb27d7.jpg>, Ziyaret Tarihi: 15 Haziran 2011.
- URL.6. <http://www.icomos.org/charters/nara-e.pdf> Ziyaret Tarihi: 10.12. 2015.
- URL.7. http://www.international.icomos.org/charters/venice_e.pdf, Ziyaret Tarihi: 10.12. 2015.